

SLOVENSKI NAROD.

Iskajo vsak dan svober, izvzema nedelje in praznike.
 Inerzati: Prostor 1 m/m X 54 m/m za navadne in male oglase 40 vin., za uradne razglase 60 vin., za poslano in reklame 1 K. — Pri naročilu nad 10 objav popust.
 Vprašanjem glede inerzata naj se priloži znamka za odgovor.
 Upravništvo „Slov. Narod“ in „Narodna“ Tiskarna“ Knafljeva ulica št. 5, pritrilčno. — Telefon št. 90.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti:
 v Jugoslaviji: celoletno naprej plačan K 84— polletno 42— 3 mesečno 21— 1 7—
 V inozemstvu: celoletno K 95— polletno 50— 3 mesečno 26— 1 9—
 Novi naročniki naj pošljejo v prvič naročnino vredno 500 po nakaznici. Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo oskrati.

Uredništvo „Slov. Narod“ Knafljeva ulica št. 5, L. nadstropje
 Telefon št. 34.
 Besedila sprejema le podpisano in zadostno frankovano.
 Rekopisov ne vrača.
Posamezna številka velja 40 vinarjev.

Položaj v Parizu.

Pariz, 11. aprila 1919.

Gordiški vzor, ki ga v nedostopnih višavah vežejo že peti mesec zastopniki nove teokracije, bo zavozlan do Velike noči in avguri pravijo, da ga bo treba, kakor znamenja kažejo, vsekakor presekat pred prvim majem. Prav danes pred petimi meseci se je podpisalo premirje. Izmučeno človeštvo se še ni vzravalo in že je vzel njegovo usodo v roke »najvišji vojni svet« v Parizu, ki se e kar čez noč prelevil v nekaj mirovni odbor in ki si v znak, da hoče pravično soditi, ni zavečal samo oči ampak tudi ušesa.

Začetkom je seveda ves svet mislil, da so se visoki samoopoblaščenici le zato odtegnili zvedavi javnosti, da bi lahko v miru kodificirali Wilsonove idealne teze o enakopravnosti in samoodločbi narodov, o absolutni javnosti diplomatskih pogajanj itd. Toda kmalu se je izvedelo, da so se medposvetovalci pojavila tako ostra principijelna nasprotstva, da je bilo potrebno javnost popolnoma izključiti. Število članov »mirovnega sveta« se je krčilo od dne do dne, komunikaciji so postajali vedno krajši in vedno redkejši, naposled so popolnoma utihnil in »mirovni svet« je dosegel višek nepopularnosti. Osamljeni pogajalci so si sami vzeli eno najboljših opor svojega delovanja: javno mnenje. S tem se je stvar zavlekla in časopisje o temlovočilo.

»Da so se mirovni predpogoji predložili na podlagi Wilsonovih tez v podpis takoj prve dni po zrušitvi srednjeevropskega militarizma — piše bivši socialistični minister Albert Thomas v današnji »Information« — v dnevnih splošnega navdušenja za pravico bi nikomur ne bilo prišlo na um razpravljati o njih in njihov vpliv na razvoj sveta bi postal odličen. Danes, po dolgih mesecih negotovosti, je vsa Evropa zmedena in trebalo bo še mnogo truda, da se ugotovi pravičen in trajen mir.

Najbolj so trpeli in še trpe vsled samovoljnega postopanja odličnih krogov Francozi sami. Isti Clemenceau ki je bil izrekel svoj čas besede: *Monte au peuple qui se tait*, je strogo zadrževal vsak najskromnejši izraz javnega mnenja. V deželi tiskovne svobode je brezobzirno vladala najstrožja cenzura. Vendar pogajanja niso mogla niti za korak naprej in že 17. januarja piše »Manchester Guardian«: »Ako se državniiki ne morejo sporazumeti, naj dajo besedo narodom!« Slično so se izražali drugi angleški in ameriški časopisi, tudi francoski, kadar so mogli. Tako piše pariški Temps 23. marca: »Svoboda mnenja je potrebna za življenje demokratičnih narodov. Državniki, ki sede v najvišjem svetu, se tej resnici ne morejo zapirati. S tem, da so delegirali sami sebe na mirovno konferenco, so se prostovoljno podvržili shodi množice, ki vsak dan ponavljajo njihova imena. In 9. aprila piše »Matin« o »vznemirljivih misterijah komiteja četvorice, ki tekem petih mesecev ni rešila niti enega problema«. Včerajšnji »Matin« pa dostavlja: »Kdor se oklepa svojega mandata, ne da bi hotel položiti račun, ta izrablja svobodo, uvaja zastarelo politiko tajnosti in politično življenje, zapušča demokratska tla in ne izvaja več volje naroda, ampak se stavlja na njegovo mesto.«

»La partie qui se joue à quatre« ima danes igralce: Clemenceau, Orlando, Lloyd George in Wilson. Najnesebičnejši je gotovo Wilson, ki mu je resno do uveljavljenja njegovih načel. Zadnje dni je bolehal in o njegovi boleznii so krožile najrazličnejše vesti. Ameriška ladja »George Washington« je na potu v Brest, da stoji prezidentu na razpolago, ako bi se hotel vrniti v domovino. »Ne sarait — ce pas un discret avertissement?« vpraša včerajšnja »Information«. Kaj ko bi se predsednik Wilson hotel zopet postaviti strogo na stališče svojega prednika Monroe?

Clemenceau in Orlando zasledujeta skoro iste težnje. Georges Clemenceau, »le tigre«, »le Saint Georges Clemenceau terrassant le dragon bolcheviste« je bog maščevanja, roka pravice. Lloyd George mu ne sledi povsodi, Wilson skoro nikamor. Zato se tem bolj oklepa Orlando, čegar politika nam je jasna, dasi jo včasih malo v meglo zavija. Tako prinaša današnja »Information« na prvem mestu očitveno od Orlando inspiriran članek, ki v njem pledira za ugotovitev latinske unije, »naslednice rimskih legij«. »Združimo pod našimi zastavami Russe, ki imajo svojo kulturo iz vzhodnorimskega cesarstva. Jugoslovane, ki jih bomo odškodovali za koncesije v Adriji in Banatu z delno aneksijo Bolgarske, pridobimo si Grke in Armence.«

Toda »Roma deliberante« zbirajo in jačijo se sile, s katerimi bo kmalu treba resno računati. Nemci zbirajo svoje moči in so v zadevi Gdanskoga zadali Fochu samemu občuten udarec. Boljševiki dvigajo glavo na Ruskem, kjer so Francozi izgubili tla v Odesi. S tem, da se je šel Smuts pogajat v Budimpešti, je Antanta pravzarrav pripoznala boljševiško vlado na Ogrskem. Preteklo nedeljo so se vršile v Parizu delavske demonstracije proti verditu pariške porote, ki je zakrivila nepravilnost, da je prav sedaj pred zaključkom mirovni predpogajanj in pred 1. majem oprostita Villaina, ki je ob početku vojne ustrelil socialističnega vodjo Jauresa, dočim je bil Cottin, napadalec Clemenceauov, obsojen na smrt, sedaj seveda pomiloščen na desetletno ječo vsled intervencije Clemenceaua samega. V Sarški kotlini ni vse v redu in pariški lepaki oznanjajo balceem, »da se oni, ki tujim narodom jemljejo njihove pravice, stavlajo sami izven človeštva«. Včerajšnji »Temps« vprašuje: »Kje je francoska delegacija? Ali se sploh shaja? Ali imajo v nji zbrani veščaki priliko zagovarjati pravice svojega naroda?«

Napetost je dosegla višek in se je polastila tudi že zakonodajnih zastopstev. Lloyd George je prejel včeraj brzojavko s 400 podpisi članov londonskega parlamenta, ki mu stavlja vprašanja, je li pripravljen obveščati svoje volilce, kakor je bil to zaobljubil kot poslanec. Odgovoril je, da stoji takoj na razpolago, tako zbornici, kakor narodu. — Skoro istočasno je vprašal predsednik budgetne komisije francoske poslanke zbornice Clemenceaua, kdaj misli predložiti mirovne predpogoje parlamentu. Clemenceau je odgovoril, da se bo držal ustave, ki predpisuje, da se morajo vsi deli mirovni pogodbi predložiti zbornicam. Danes je stavlil slično vprašanje predsednik komisije za zunanje zadeve ter prosil Clemenceaua, da mu odgovori, je li pripravljen predložiti mirovne predpogoje zbornicam še predno jih predloži v podpis strankam, ki bodo sklepale mir. Bonar Law, ki ima pri določitvi vojnih odškodnin glavno besedo, skoro nima več časa potovati navadnim potom med Londonom in Parizom ter se poslužuje v zadnjem času aeroplana.

Tako je danes jasno, da ni jasnega še absolutno nič. V Versaillesu se pripravljajo dvorane za plenarne seje konference in stanovanja za delegate, tudi za nemške in avstrijske. Kdaj in pod kakimi okoliščinami se bodo pa te seje vršile, danes še nihče ne ve.

Gotovo je, da naš optimizem o početku leta ni bil ne mestu. Se manj pa je na mestu pesimizem, ki se mu menda vdaajo nekateri. Naše revindikacije stoji morebiti na najsolidnejši podlagi med vsemi. Mlad in čil narod smo in bodočnosti se nam ni bala, ko smo prebiliti tako nretklost. Francoski narod, ki smo vanj zaupali, je danes z nami, ker se ne more izneveriti svojim tradicijam. Seveda ga ne smemo zamenjati za njegovih trenutnih strahovalci, katerih spona ga samega najbolj tišče. *Tout comprendre c'est tout pardonner*. Vsa severovzhodna Francija je grobišče in pogorišče. Samo Francozov je palo tam skoro poldruge milijon, toliko kolikor je nas Slovencev vseh skupaj in pali so tudi za ras. Vsaka druga ženska v Parizu nosi žalno obleko. Skupna vojna škoda Francije se šteje nad 300 milijard v frankih. Kai čuda, če se trudijo Francozi izvesti drugaven mir, kakor se je sklepaj v letih 1815, 1866 in 1870 in ki je rodil prusko hegemonijo, največjo nesrečo sveta.

Morebiti v Versaillesu ne bo vse tako izpalo, kakor bi si želeli, vendar nimamo povoda obupavati. Čas bo delal za nas. Tudi Italijani so morali svojčas pustiti Korziko, Nico, Malto. Danes so veselila in zavezniki Francije in Anglije. Z naše strani se je v Pariz zgodilo vse, kar je bilo potrebno, da rešimo zadnji kosce naše zemlje. Proti nasilju tu nimamo orožja. Vsak začetek je težak. A domovini se ni bati: *Fluctuat nec mergitur!* F. J.

Ljubljana ob sprejemu regenta Aleksandra.

1.

Ljubljana ni imela prilike, da bi se kdaj pokazala v vsej svoji krasoti kot središče slovenskega naroda. Vedno je bila pokrajinsko mesto in tudi vse velike prireditve preteklih let niso našle Ljubljane v popolni prazniški obleki. Morebiti zato, ker njeno srce ni moglo nikoli prav izpregovoriti: imela je toliko nasprotnikov v sebi in okoli sebe. Zato se ni naučila sprejemati kakor zna n. pr. sprejemati Praga, in ni znala s takim zmagozslavjem slaviti svoje velike dni, kakor jih je n. pr. slavila Praga v sokolskih dneh leta 1912. Ali pa: spomnimo se Prage v lanskih majskih dneh! Kdo je ni občudoval! Ta krasota, to navdušenje in neutrudljivost množice! . . . Ali pa: da ste videli Prago v prvih treh dneh osvobodjenja: veličastno, nepopisno, nedopovedljivo! In zdi se, kakor da je tam vse že pripravljeno za take velike dni, kakor da vsak ve, kje je njegovo mesto, kakor da gre vse samo po sebi. Občudovali smo železno disciplinc mase, ki zna sama delati red in s tem dokazuje, da se v polni meri zaveda svoje uloge. Toda Praga je videla toliko velikih slavnosti, da ni čuda, da ima v tem že svojo vajo. Ljubljana doslej za take stvari ni imela mnogo prilike. Velik pookus se je imel izvršiti ob sokolskem zletu l. 1914. Zdi se mi, da bi se bil ta poskus ponesrečil, ne le zato, ker je na določena dva dni deževalo, ampak tudi sicer. Kdor je videl priprave, mi bo dal prav, Poleg tega bi bile prišle razne policijske, vladne in druge ovire — skratka: vprašanje je, ali bi bila Ljubljana v tistih dneh taka, da bi bila ostala vsem znanec in neznanec od blizu in daleč v neizbrisnem spominu. S tem pa nečem reči, da Ljubljana tega ni zmogla: nasprotno: kdor je videl Ljubljano kdaj v njenem pravem navdušenju, jo je občudoval: ona zna govoriti, kadar govori iz srca. Ne izvaja jajo zaman njenega imena od besede ljub, ljubezen. Pa tudi po svoji zunanjosti nudi Ljubljana dovolj prilike, da se pokaže v svoji praznični krasoti: dasi je danes šele v začetku svojega bodočega razvoja, ima vendar že dovolj prostora, da se v nji lahko razvije slavnostni pohod najvišje vrste. Možnost je torej dana — treba je le, da se vse pravočasno uredi.

Ljubljana stoji pred enim največjih trenutkov, kar jih je doživela v svoji zgodovini: slovenski narod bo v nji pozdravil svojega prvega domačega

vladarja in mislim, da ni nikogar, ki bi ne priznaval važnosti tega zgodovinskega trenutka. Odkar je sedel zadnji slovenski vojvoda na gosposvetški prestol, se ni zgodilo, da bi bil domač vladar izpregovoril slovenskemu narodu v domačem jeziku. Tisoč let je minilo od takrat. Pozneje so sedali na gosposvetški prestol tuji knezi in Ljubljano so obiskovali tuji vladarji: Kar smo in kar imamo, vse smo si ustvarili sami v tisočletnem boju proti vsem tem tujim cesarjem, ki so hodili nam vladati po božji milosti. Zdaj prvič bo slovenski narod sprejel vladarja, ki smo se zanj odločili po svoji narodni volji, da smo se tako združili v eno zvezo z južnimi brati. To zvezo smo označili za neizpremenljivo in poset regenta Aleksandra v Ljubljani bo nova potrditev te zveze. Svet bo gledal na nas, tisočletne sužnje, kako bomo proslavili ta dan, Ljubljana mora dokazati, da se zaveda zgodovinskega trenutka, ki ga je slovenski narod doživel po dolgih stoletjih trpljenja in pričakovanja: Povdarjamo pred vsem, da nam tu ne gre za nikako osebno oboževanje, ki smo ga v toliki meri gojili v preteklosti do naših tujih vladarjev: tak način izrazov udanosti je bil popolnoma tuj v bivši kraljevini Srbiji in je popolnoma nepotreben v demokratični Jugoslaviji. Znano je, da vse tako nepotrebno »klečepiranje« odklanja naš demokratični kralj Peter in regent Aleksander, ker izhaja vladajoča rodbina iz naroda in so je skupaj z narodom borila za osvobodjenje. Zato je želeli, da ljudje na višjih mestih pozabijo na stare avstrijske navade, ki so obstojale v praznem licemerstvu, frazah in udanosti. Mi sprejemamo v regentu Aleksandru reprezentanta svoje države, spoštujemo v njem svojega narodnega vladarja in vidimo v njegovi osebi uresničenje našega ujedinenja. Imamo ga radi, o tem ni dvoma. Sedem let je preživel sredi svoje hrabre vsbke vojske, ki je nas konečno osvobodila. Dokazal je neenkrat, da si zasluži zaupanje vsega našega troimenskega naroda. Zato imamo sto vzrokov, da mu izkažemo svojo ljubezen — vse to pa naj se zgodi iskreno, priprosto, naravno, brez vsega pretravanja in spakovanja, kakor je iskrena, priprosta in naravna naša ljubezen do naše skupne domovine. Ako bodo govorila naša srca, bo vse prav povedano: odkrito, resnično in odločno. In to je glavno: treba je, da pride čustvo do veljave in da ga pri tem ne ovira oficijelnost, v kolikor ni ta nujno potrebna. To je prvo, na kar smo hoteli opozoriti. Doslej smo žitali poročilo o eni edini seji, ki so jo imeli zastopniki šol: tam smo ta-

LISTEK.

Albert Šiš: **Nekoliko o naši narodni noši.**
 (Dalje.)

Predpasniki so bili bogato nabrani in so segali v pasu do ledij, ter so bili vselej od krila druge barve. Nogavice so nosile bele. Čevlji so bili nizki, zelo odprti in z barvanim trakom (»rožico«) okrašen. Pete so bile neobičajno visoke in ozke.

Iz raznih opisov noše Ziljanek posnemamo sledeče: Ziljanke si spletajo lase v dolge kite, ki jih zadel zavijejo v klopčič. Dekleta pa imajo proste lase, ki so prepletani s širokimi pisanimi trakovi.

Pri posebnih svečanostih si dene na glavo belo pečo t. i. posebne vrste avbo, napravljeno od širokih čipk in okrašeno z zlatim brokatom. Navadno pa nosijo na glavi svilen robec. Pod avbo nosijo dekleta črna, baržunast trak (pintel), katerega pa žene ne smejo več nositi.

Srajčnik (ošpetel) je snežno bel, ima široke rokave in dolge zapestnike, obrobljene s čipkami. Na prsih je srajčnik gosto naguban. Modrc je pisan in je prišit h krilu.

Krog vratu nosi Ziljanka barvane koralde in bel širok, gosto naguban ovratnik, ki sega do konca ram, spredaj pa precej globoko na prsa.

Cez prsa nosi v tri vogale zganjeno, svileno, rožasto ruto; dva vogala sta pritrjena ob pasu, tretji pa je potegnjena čez prsa navzgor in je pod vratom z iglo pritrjen na srajčnik.

Krilo je navadno rožasto ali sploh od blaga živih barv. Nabrano je v goste gube in je tako kratko, da sega le do kolen tako, da se vidijo podveze. Spodnja krila so lepo vezena in so vidna izpod zgornjega.

Predpasnik je širok, gosto naguban, ter je tako dolg, kot zgornje krilo; je moder ali drugobarven.

Cez pas je objeta Ziljanka s pasom od črneza usnja, ki je okrašen z medenimi žeblički ali pa je bogato vezen. Daljši konec visi ob predpasniku do konca kril.

Nogavice so bele, lepo pletene. Čevlji so nizki, rdeče obrobljeni in zadržnjeni z modrimi trakovi; nosijo pa tudi visoke čevlje. Pete so široke.

Štajerske Slovence.

(Po članku prof. dr. Janko Pajka: »Noša štajerskih Slovencev«, priobčen v »Zorici« stran 73. l. d.)

Pravo glavno pokrivalo slovenske kmetice je bela peča, obrobljena s finimi čipkami. Zavezana je bila svojčas po kranjski šegi, z grebenčki (petel-

nom) vrh glave, tako n. pr. v savinjski dolini. Peča je bila še nedavno karakteristična za slovensko narodno nošo. Kjer gine peča, gine tudi narodnost slovenska, zato je po štajerskih mestih, kjer se je slovenski živel pomčeval, peča izginita; ali vsaj postala redka, tako n. pr. okoli Marenberga. Radgone, Slovenjega Gradca in Maribora. Okoli Radgone jo nosijo le še stare ženice. Ob južnem boku Pohorja imenujejo pečo »adro« ali »adricoc«. Poleg peče nosijo ženske prtene, volnene in svilene glavne robce.

V Zgornji Ložnici pri Slov. Bistrici nosijo tudi avbe, a le po redko. Okolo Slov. Gradca se vidi pri ženskah tudi klobuki (po koroški šegi). Nekdaj so nosile ženske tudi slamnate, ploščnate, široke klobuke z dolgimi, zelenimi svilenimi trakovi, sedaj teh pokrival ne nosijo več.

Modrc je prišit krilu (kitiji, kladu) in je od istega blaga kot krilo. Svojčas so imele modrce od drugega blaga in je bil po sivih obrobljen z barvanimi trakovi.

Robci so bombažasti ali svileni. Ogrnejo si jih okoli vratu, vogala pa se na prsih križata. »S samo srajco si štajerska Slovenka ne pokriva prs.«

Jopa sega do pasa in je suknena, svilena ali tudi baržunasta. Rokavi so bili prvotno široki, za pestjo pa tesni. Nekatero jopo so imele položen vratnik, nekatere so bile brez njega. Na prsih je bila jopa gosto nagubana ter na raz-

ne načine prešita. Svojčas so nosile, kakor Kranjce, dolge jope, podložene z rdečim blagom, pozneje pa »Kacomajke« (okoli Slov. Bistrice so jo imenovali »kvaternica«).

Po zimi so bile oblečene v dolge in kratke kožuhe. Krila so pozneje imenovali »kitlje« ali »janke«. Pred kakimi 70 in več leti so bila krila narejena sploh le od domačega platna, dandanes je takih videti le še po Pohorju. Navadno so krila od modrega, bombažastega blaga.

Spodnjih kril so na Pohorju nosile včasih oblečenih po deset in tudi dvanajst, ker so ljubile košatost, povprečno pa so jih imele po pet do šest.

Pas (»veriga«) je bil kovinast; prepasane pa so bile tudi s trakovi.

Predpasnik (predprt) je bil prvotno širok, zlasti ob kranjski meji. Narejen je bil iz modrega bombažastega blaga, a za praznike je bil tudi drugih barv in je bil volnen ali svilen. Ob kožnji, žetvi, trgatvi itd. pa nosijo še sedaj bele predpasnike iz domačega platna. Čist, bel predpasnik je ponos prave Slovenke, kakor je sploh čistost in snažnost v obleki lepa nje lastnost. »Kjer so tak bel predpasnik ne vidi, tam slovenska narodnost in slovenski čut ni več bédan, tam je že narod od nemške »kulture obilzan. Zato proti nemškim mejam ne vidi več ene blagodejne čistote, rekel bi, bele blekobe predprtne, kjer vlada po neoskrunjenih in čisto slovenskih krajih.«

Nogavice nosijo krog Radgone po zimi modre, po leti pa bele.

Obuvalo. Ženske so nosile svojčas škornje, čizme, pa tudi opanke (punchuhe, vezanke). Okrog Radgone nosijo opanke le mlajše, starejše pa škornje. Po mnogih krajih nosijo šolne (papuče) kakor n. pr. okoli Rogatica in Maribora. Za narodno nošo pa imajo coklje po onih krajih, kjer jih nosijo tudi moški, tako n. pr. na Pohorju in v Marenbergu, ki ga zato imenujejo »cokelburg«.

Dr. Josip Pajk piše v »Črticah iz duševnega žitka štaj. Slovencev« na strani 119:

»Ko je Ulrich Lichtenstein kot kraljica Venera l. 1227. potoval skozi Štajersko, se je boril pri Kindsbergu z Otonom z Buhoje, oblečenim, kakor so se takrat štajerske Slovenke nosile. Oprava Slovenke opisuje Lichtenstein takole: »Dve dolgi kiti sta ji viseli doli čez sedlo in na sebi je imela godoče, kar je obleka slovenskih žen, a vrh tega še tudi šapel (t. i. trak, ki so ga nosile dekleta na Gorenškem na čelom čez lase) jako drag in bogat.«

»V narodni obleki »Odévvanje ljubice«, se našteva obleka dekleta iz Murškega polja takole: štunčici, šolnici, robčici, furtošek, rokavci, pečica, jančica.«

(Dalje prihodnjič.)